

Hvorfor bygger det offentlige for meget og vedligeholder for lidt?

Børsen den 23 maj 2023

Forleden dag kom det frem, at Finansministeriet igen har måttet opjustere, hvor stort det offentlige budgetoverskud er. I denne omgang er der nu et overskud på 16 mia. mere, end man regnede med for blot få måneder siden.

Begge sider af Folketinget har derfor øjeblikkeligt meldt ud med forslag til, hvad de ekstra midler skal bruges på. Ingen af forslagene berører dog et af de synlige og permanente problemer i den offentlige sektor: Vedligehold.

Det grundlæggende spørgsmål, der rejses af situationen, er, hvordan man kan have så massivt stor en offentlig sektor som Danmark, hvor halvdelen af al indkomst kontrolleres af Folketinget, og samtidig have skoler med utætte tag, hullede veje og smuldrende broer? Svaret skal findes i en politisk logik, der findes i stort set alle demokratiske samfund, arbejder imod økonomisk fornuft og gør den offentlige sektor unødvendigt dyr.

Politisk er nybyggeri populært af fire forskellige grunde. For det første tillader nybyggeri, om det så er en letbane, en skole, eller et såkaldt supersygehus, at politikere påstår, at de "skaber arbejdspladser".

Argumentet er for det meste nonsens, da offentligt byggeri kun omfordeler arbejdspladser i specialiserede erhverv - der sjældent har særligt høj arbejdsløshed - fra private til offentlige formål. Men påstanden kan ofte købe stemmer til næste valg.

For det andet gavner nybyggeri særlige dele af industrien og bestemte fagforeninger og deres medlemmer, som derfor også har stærke incitamenter til at lobbye for netop mere byggeri.

For det tredje har offentligt byggeri en indbygget "slack", da det næsten altid bliver væsentligt dyrere end planlagt. Alle aktører - inkl. politikere og erhvervsinteresser - ved, at budgetterne ikke holder, hvilket gør det langt lettere at gøre alt en smule for dyrt ift. at bygge for det private.

Det omvendte gælder for vedligehold, som hverken er særligt dyrt, og hvor man ved præcist, hvad det koster på langt sigt.

Den sidste grund til, at nybyggeri er populært, er, at politikere sjældent har interesse i at se mere end maksimalt fire år ud i fremtiden - dvs. frem til næste valg. Politikere ser således bort fra de fleste omkostninger, der skal betales efter valget.

Af disse grunde er en politisk rationel costbenefit-analyse derfor meget anderledes end en rigtig, økonomisk analyse.

Den politiske analyse tæller ikke blot umiddelbart synlige gevinster sammen med de gevinster, man politisk kan få i form af enten stemmer eller partistøtte fra de særinteresser, man gavner.

Den ignorerer også oftest væsentlige dele af omkostningerne ved nybyggeri og ser bort fra de vedligeholdelsesomkostninger, som man må bære i årtier frem.

Konsekvensen, som er tydelig i dagens Danmark, er, at man bygger for meget og vedligeholder for lidt.

Christian Bjørnskov